

Dyscalculiebeleid

1. Inleiding

Het Berlage Lyceum wil elke leerling zo goed mogelijk voorbereiden op zijn/haar plaats in de samenleving. Wij streven ernaar het maximale uit de leerlingen te halen zodat zij hun talenten ten volle kunnen ontplooien. Het Berlage Lyceum wil er mede door dit beleid zorg voor dragen dat ook leerlingen met dyscalculie de opleiding kunnen volgen waartoe ze op basis van hun cognitieve capaciteiten in staat zijn.

2. Ernstige rekenproblemen en dyscalculie

Dyscalculie betekent letterlijk 'niet kunnen berekenen'. De leerling ondervindt ernstige en aanhoudende problemen bij het leren en vlot/accuraat oproepen/toepassen van reken-wiskundekennis, feiten en afspraken. Dit wordt niet veroorzaakt door een gebrek aan intelligentie of te weinig onderwijs.

Ernstige rekenproblemen kunnen ontstaan als er onvoldoende afstemming wordt gerealiseerd tussen het (reken)onderwijs en de onderwijsbehoeften van de leerling. Het onderwijs sluit dan niet aan bij de kenmerken van de leerling, zoals cognitieve en sociaal emotionele factoren. Van dyscalculie wordt gesproken wanneer, ondanks tijdig ingrijpen, deskundige begeleiding en zorgvuldige afstemming, ernstige reken-wiskunde problemen blijven bestaan. De problemen zijn dus hardnekkig.

Het Berlage Lyceum volgt de definities en richtlijnen van het protocol Ernstige Reken- en Wiskundeproblemen en Dyscalculie 2 dat in opdracht van het ministerie van Onderwijs is opgesteld. In dit protocol wordt nadrukkelijk onderscheid gemaakt tussen ernstige rekenproblemen en dyscalculie. Hiermee wil men voorkomen dat het etiket 'dyscalculie' te snel wordt gebruikt. Indien er inderdaad sprake is van dyscalculie, heeft dat namelijk ernstige consequenties voor de keuze van een beroep en de toelating tot daarop gerichte beroepsopleidingen.

3. Kenmerken en gevolgen van dyscalculie

Over het algemeen vertonen leerlingen met dyscalculie een grote discrepantie tussen de ontwikkeling in het algemeen en de rekenkundige ontwikkeling. De problemen zijn ontstaan vanaf het verwerven van de basisvaardigheden en zijn hardnekkig.

Belangrijke kenmerken van leerlingen met dyscalculie zijn:

- Problemen met het onthouden en met het snel en/of accuraat oproepen van rekenfeiten uit het geheugen;
- Moeite met het uitvoeren van procedures;
- Problemen met inzicht en notatie binnen de ruimte, bijvoorbeeld bij het plaatsen van getallen op de getallenlijn en klokkijken;
- Tekort aan inzicht in het getallensysteem en onvoldoende inzicht in de plaats en waarde van getallen en daardoor moeite met schatten;
- Het gebruik van basale rekenmanieren als het tellen op de vingers, het makkelijke omdraaien van getallen;

- Ook blijken veel leerlingen stress te ervaren bij rekentaken. Dit kan zich op velerlei manieren uiten: vermijding, buikpijn of zelfs faalangst.

Zowel bij wiskunde, als in vakken als natuurkunde, scheikunde, aardrijkskunde, economie en techniek vormen basale rekenvaardigheden als het lezen van tabellen en schema's een belemmering. Gedurende de hele schoolperiode en in het maatschappelijk verkeer kan de beperkte rekenvaardigheid belastend werken en van invloed zijn op beroepsperspectieven.

4. De dyscalculieverklaring

Op het Berlage Lyceum wordt een leerling beschouwd als leerling met dyscalculie wanneer hij/zij in het bezit is van een officiële dyscalculieverklaring afgegeven door een geregistreerde GZ-psycholoog of orthopedagoog.

Wanneer in de basisschooltijd dyscalculie is vastgesteld ontvangt het Berlage Lyceum de dyscalculieverklaring mét het onderzoeksrapport bij het intakegesprek. Bij een latere diagnose of instroming worden extra voorzieningen pas verleend wanneer de verklaring met het rapport in het bezit is van de school. In het onderzoeksrapport staan eventuele compenserende maatregelen en begeleidingsadviezen aan school vermeld. Deze adviezen in combinatie met de informatie en ervaringen van de leerling vormen de basis voor het verlenen van faciliteiten aan de leerling (zie paragraaf 6).

5. Wat doet de school?

Aan het begin van het schooljaar maakt de remedial teacher een afspraak met de leerlingen met een dyscalculieverklaring. Omdat de gevolgen van dyscalculie per leerling verschillen, vindt het vaststellen van voorzieningen plaats op basis van het persoonlijke onderzoeksrapport én de mogelijkheden binnen het Berlage Lyceum. Dit is maatwerk. De faciliteiten worden vastgelegd op de dyscalculiekaart, die de leerling op school bij zich heeft. Docenten worden op de hoogte gesteld van de leerlingen met dyscalculie en de toegekende faciliteiten. Zij proberen tijdens de les tegemoet te komen aan de ondersteuningsbehoefte van de leerling.

Op het Berlage Lyceum is een remedial teacher werkzaam waarmee de leerling een afspraak kan maken. Deze kan tips geven over onder andere de omgang met huiswerk en toetsen en kan informatie geven over instituten voor extra begeleiding of testafname. De kosten van externe hulp zijn voor rekening van de ouders.

6. Faciliteiten in de klas, bij toetsen en schoolexamens

Bepaalde faciliteiten kunnen van tijdelijke aard zijn en worden afgebouwd omdat bijvoorbeeld tijdens het schriftelijk eindexamen zeer beperkte tegemoetkomingen zijn toegestaan. Tijdens het schoolexamen kan meer rekening gehouden worden met de beperking van een leerling, hierover besluit de rector van de school.

Mogelijke voorzieningen zijn:

- Het bieden van 20% extra tijd bij toetsen waar de hoeveelheid rekenwerk dit rechtvaardigt (bijv. bij wiskunde, natuur- en scheikunde, economie, aardrijkskunde en rekenen). Indien het verlenen van extra tijd niet mogelijk is wordt een vergelijkbare aanpassing gedaan in het te behalen puntentotaal;
- Het gebruik van hulpmiddelen als tafel-, formulekaarten, schema's met oplossingsstrategieën of tabellen in de onderbouw (niet examenonderdelen) en

gebruik van de rekenmachine is toestaan. Wanneer hoofdrekenvaardigheden worden getoetst kan hier van worden afgeweken;

- Werken met voorgedrukte, aan het niveau van de leerling aangepaste werkbladen;
- Met maken van *open boek* toetsen;
- Hulp bij de verwerking van de leerstof in de klas bij rekenen, wiskunde en andere exacte vakken;
- Soepelheid bij het wegen van reken- en wiskunde prestaties bij beslissingen over het vervolg van school- en studiericarière. Het Berlage Lyceum tracht het niveau van de overige schoolprestaties van de leerling als uitgangspunt te nemen.

Ook bij het schoolexamen hebben leerlingen recht op meer leestijd. Hier geldt een maximale verlenging van 25%, de tijdverlenging is in verhouding met de tijdsduur de toets.

7. Officiële regelingen m.b.t. het eindexamen

Een leerling met dyscalculie kan op grond van artikel 55 van het Eindexamenbesluit aangepast examen doen, de rector kan hiervoor toestemming verlenen onder de voorwaarden dat:

- Er een deskundigenverklaring moet zijn, die door een ter zake kundige psycholoog of orthopedagoog is opgesteld;
- De aanpassing in ieder geval kan bestaan uit een verlenging van de examenduur met 30 minuten wanneer het rekenwerk een stevige rol speelt;
- Een andere aanpassing alleen mogelijk is als deze in de deskundigenverklaring wordt vermeld en als de aanpassing aantoonbaar aansluit bij het begeleidingsadvies in deze verklaring.

Wanneer een leerling aangepast het examen maakt dient de examensecretaris dit aan de inspectie te melden.

Hulpmiddelen bij eindexamen

Leerlingen met dyscalculie mogen bij het centraal examen geen gebruik maken van een formulekaart of rekentabellen¹. Kennis van de formules behoort tot de exameneisen. De rekenmachine is voor alle kandidaten toegestaan.

8. De Rekentoets

De rekentoets is voor alle examenkandidaten verplicht, ook voor de leerlingen die geen wiskunde in hun pakket hebben. Leerlingen met een dyscalculieverklaring hebben recht op een half uur tijdverlenging en het gebruik van een door het College van Toetsing en Examens vastgestelde rekenkaart.

Leerlingen met ernstige rekenproblemen worden in staat gesteld een ER (ernstige rekenproblematiek) rekentoets met lagere eisen af te leggen inclusief het gebruik van een aantal hulpmiddelen.

Deelname aan de ER toets is voorbehouden aan leerlingen waarbij is vastgesteld dat alles is gedaan om het standaardniveau te halen. Een deskundigenverklaring is niet

¹ Het College voor Toetsen en Examens (CvTE) geeft jaarlijks richtlijnen over de examens uit, het toestaan van hulpmiddelen is aan wijzigingen onderhevig.

nodig voor deelname aan de aangepaste toets. Wel dient de kandidaat zich te realiseren dat het maken van de aangepaste toets zichtbaar is voor het vervolgonderwijs en dit consequenties kan hebben voor de toelating tot vervolgoopleidingen.

9. Profielkeuze

Alle leerlingen, met uitzondering van Vwo-leerlingen, kunnen een profiel kiezen zonder wiskunde. Havo-leerlingen kiezen dan het profiel Cultuur en Maatschappij. Havo-leerlingen kunnen naast hun C&M profiel wiskunde C kiezen, de meest eenvoudige variant binnen het wiskunde onderwijs. Op de Mavo is in de sector Zorg en Welzijn en Economie wiskunde een keuzevak, in de overige sectoren is dit vak wel verplicht.

10. Signalering

Leerproblemen of leerstoornissen doen zich bij sommige kinderen al op jonge leeftijd voor, bij andere pas op latere leeftijd, wanneer steeds meer een beroep wordt gedaan op kennis en vaardigheden waarvan verondersteld mag worden dat deze geautomatiseerd zijn. De achtergronden voor het ontstaan van rekenproblemen kunnen per persoon verschillen.

In het Protocol Dyscalculie: Diagnostiek voor gedragsdeskundigen (protocol DDG) wordt voorgesteld de classificatie van dyscalculie plaats te laten vinden aan de hand van de criteria van ernst, achterstand en didactische resistentie. De leerling dient te voldoen aan alle drie de criteria. Wordt daar niet aan voldaan, dan is er wellicht sprake van een ernstig rekenwiskunde probleem (Van Luit, Bloemert, Ganzinga, & Mönch, 2012).

Bij het Berlage Lyceum vindt signalering plaats op basis van rekentoetsen in de onderbouw, observatie van docenten, mentoren en zorgcoördinatoren, onderzoek naar informatie uit het basisonderwijs en signalen van de leerling en/of ouders. Docenten, mentoren en zorgcoördinatoren op het Berlage Lyceum hebben een actieve rol in het signaleren en het melden van leerlingen met rekenproblemen zoals opgesomd in paragraaf 3.

Wanneer een docent het vermoeden van ernstige rekenproblemen of dyscalculie heeft, vindt afstemming tussen de mentor en remedial teacher plaats. Bevindingen worden gedeeld met het team en indien nodig en mogelijk wordt hulp bij de verwerking van leerstof in de klas aangeboden. Wanneer blijkt dat de ernst, achterstand en hardnekkigheid groot is, adviseert het Berlage Lyceum, in overleg met de ouders, nader onderzoek door een GZ-psycholoog of orthopedagoog. De kosten van een dergelijk onderzoek zijn voor rekening van de ouders.

Tot slot

Positieve verwachtingen en een constructieve houding van docenten en ouders is voor iedere leerling met dyscalculie van belang. Van de leerlingen zelf verwachten we voldoende inzet, ook bij moeilijke vakken en het accepteren van geboden hulp. Goede motivatie, doorzettingsvermogen en ondersteuning vanuit de thuissituatie spelen een belangrijke rol.